

OPERA RARA KRAKÓW 2023

Antonio Vivaldi

IL TAMERLANO (BAJAZET)

pasticcio

libretto Agostino Piovene

premiera karnawał 1735, Teatro Filarmonico, Werona

AKT I

Scena 1

Bajazet

Prence, lo so: vi devo

Wiem księżę: to tobie zawdzięczam
owe krótkie chwile wolności.

Jeśli tę nikłą łaskę mam być winny chcącemu
mnie obłąskawić wrogowi – odmawiam jej.
Nie chcę wolności od człowieka, który ledwie
byłby godzinę nosić moje kajdany.

Andronico

Zapomnij panie o nienawiści.
Jesteś w mocy Tamerlana.
Chcesz śmierci? Co z Asterią?

Bajazet

Nie budź w moim sercu nowych uczuć,
które mogłyby skruszyć moją stałość.
Postanowiłem – chcę umrzeć.
Asterię powierzam tobie. Wiem, że jest ci droga.
Niech cię kocha dla mnie i pamięta,
by nienawidzić Tamerlana równie silnie, jak kocha ciebie.

(aria)

Del destin non dee lagnarsi

Na swój los nie będzie narzekał,
kto, ma ducha niezłomnego,
a widmo śmierci
nie przełęknie serca króla.

Tylko śmierć już mnie czeka,
więc moją najmilszą córkę
powierzam tobie, wierny książę,
byś kochał ją też i za mnie.

Scena 2

Andronico

Non si perda di vista, Idaspe, il disperato
Nie spuszczaj ze wzroku tego nieszczęśnika.
Służąc mu, służymy Asterii – jako córka
niech pokocha we mnie choć miłość swego ojca.

Idaspe

Panie, wielka miłość
zajmuje twe serce, a obowiązek
każe ci czuwać nad córką w imieniu ojca.
Ale na to, żeby wzloty serca
odciągały twe myśli od tronu,
Idaspe nie może się zgodzić.

Andronico

Więcej znaczy dla mnie serce Asterii
od całego cesarstwa.
Idź i uważnie obserwuj Ottomana.

Idaspe

Pójdę panie, ale kobiece piękno,
które tak prędko wędnie i gaśnie,
zbyt wielką ma władzę na tobą.

(aria)

Nasce rosa lusinghiera
Czarująca róża rodzi się
we wdzięcznym wiatru podmuchu
i pośród jego miłych szeptów
rozwija całe swe piękno.

Ale w słońcu róża zwiędnie –
tak samo będzie z wyniosłą pięknnością,
która w jednej chwili zbladnie.

Scena 3

Tamerlano

Principe, or ora i Greci
Książę, Grecy teraz właśnie
powierzili mi we władanie twe cesarstwo;
ale ja w sercu noszę tylko
umiłowanie chwały i nie walczę po to,
by nadużywać zwycięstw:
zwracam ci zatem twój tron.
Mianuję cię cesarzem,

możesz odejść stąd, kiedy chcesz;
wracaj do Bizancjum

Andronico

Mój panie, wielkim jest i darczyńca, i dar,
lecz...

Tamerlano

Odmawiasz go?

Andronico

Skądże panie; lecz tak prędko miałbym rozstać się z Tobą?

Tamerlano

Sądziłem, że spieszno
ci będzie do rządu,
ale twoja zwłoka
pomoże mi pokonać nieprzyjaciela.

Andronico

Któryż z nich się ostał?
Panie, całą swoją krew...

Tamerlano

Nie trzeba tu kropli krwi...
Chodzi o Ottomana:
oświadczyć pyszałkowi w moim imieniu,
że pragnę ręki jego córki;
niech będzie to nagrodą za mą przyjaźń.

Andronico

(Fatalny cios!)
A Irene panie,
która się już do zaślubin gotuje?

Tamerlano

Nie będzie mą żoną.
Chciałbym, by poślubiła
kogoś mi drogiego, kogo mnie tylko
będzie zawdzięczać.
Przeznaczam ją tobie.

Andronico

Mnie, panie?

Tamerlano

Tobie. Nie mógłbym wybrać lepiej,
a tobie znaleźć lepszej małżonki.
W zamian nie chcę nic
prócz szczęścia ojca,
którego córka zasiądzie na tak świetnym tronie.
Liczę – i to nie na próżno –

że będziesz pamiętał, iż cesarstwo i Irene są darami, które z moich rąk otrzymałeś.

(aria)

In sì torbida procella

Pośród szalejącej burzy
daremnie szukam przyjaznej gwiazdy,
nie widać portu, nie widać wybrzeża.

I tak, kiedy chwieję się i błąkam,
dzięki tobie tylko dobić mogę do brzegu,
do którego wiatr i fale mnie popychają.

Scena 4

Andronico

Il Tartaro ama Asteria

Tamerlano kocha Asterię.
Co począć? Jestem zakochany i jestem władcą,
lecz tyle dobroci zaznałem,
że nie mogę teraz okazać niewdzięczności.

(aria)

Quel ciglio vezzosetto

Te oczy pełne uroku
budzące wdzięczność i miłość,
te usta delikatne
na wylot przeszyły serce,
które nie zazna już spokoju.

Nie chcę być niewdzięczny,
ale będę zawsze podązał
za ukochanym obliczem,
za którym tęsknić nie przestaję
i które łamie mi serce.

Scena 5

Asteria

Or sì, fiero destino

O srogi losie,
stałam się więźniarką. W straszny ten dzień,
gdy Tamerlano pokonał mego ojca,
razem z wolnością straciłam samą siebie.
Pamiętam jak na widok mych łez Andronico,
wielki wódz, schował miecz:
widzi mnie, ja jego, i wygląda jakby o życie
błagał ten, co przyszedł zadać cios śmiertelny.
Cóż więciej! Kochałam go i kocham.
Ale niewdzięcznik myśli już tylko o koronie
i pozwala, bym tkwiła tu w łańcuchach.

Scena 6

Tamerlano

Non è più tempo Asteria

Nie ma co zwlekać Asterio
z wyjawieniem ci sekretu,
od którego zależy los twój,
Bajazeta, Andronica i mój własny.
Grecki książę
zna już mą wolę
i rozmawia z twym ojcem o ślubie.

Asteria

Moim ślubie? Z kim?

Tamerlano

Z Tamerlanem

Asteria

(O nieba!) Panie...

Tamerlano

Tak, kocham cię.
Tak mówię i to wystarczy.

Asteria

Jak to? Ten Tamerlano,
którego serce niewyciężone było
jak jego ramię, stał się nagle niewolnikiem
tak lichej namiętności? Nie wierzę panie.
Lecz jeśli tak jest, to powiem,
że przerażeniem napawa mnie to uczucie.

Tamerlano

Dobrze pojęłaś Asterio,
duma, która pochodzi z twej krwi
wznieca we mnie złość.
Nie budź jej Asterio,
bo gardząc miłością,
nie ustrzeżesz się mego gniewu.
Krew ojca spłynie u stóp twoich;
twoja odmowa zburzy wszystko,
co postanowił on wspólnie z Andronikiem.

Asteria

(Co robić Asterio?) Panie, jeśli książę grecki
okazał się niezbędny przy tych zaślubinach,
chciałabym, nim uczynię kolejny krok, usłyszeć
z jego ust, co ma przynieść mi los.
(Kochanek i ojciec nie mogli mnie zdradzić.)

Tamerlano

Zgadzam się, sam chcę tego.

Greki niezawodnie będzie mnie popierał.
Zwróciłem mu bowiem tron,
a w zamian za ciebie oddałem Irene.

Asteria

Co takiego? Kogo?

Tamerlano

Irene.

Asteria

I Andronico zgodził się?

Tamerlano

Czy można o tym wątpić?

Asteria

(O losie!)

Tamerlano

Daję ci Asterio czas do namysłu.
Posłuchaj Greka i przekonaj ojca.
Jeden w nagrodę zyska dwa trony,
drugi wolność, spokój i życie.
Tylko od ciebie zależy,
czy rodzic twój będzie szczęśliwy,
przyjaciel wywyższony, a zwycięzca spełniony.

(aria)

Vedeste mai sul prato

Czy widziałaś kiedyś,
jak na polanę pada letni deszcz?
Wówczas ożywa róża
i fiołek tuż obok –
są one dziećmi tej samej łąki,
obydwa te kwiaty
jedna woda zrasza
i sprawia, że zakwitają.

Scena 7

Asteria

L'intesi, e pur non moro?

Słyszę to i nie umieram?

Więc Asteria ma być darem, za który Grek
kupi sobie nowe korony? O niewierny!

Scena 8

Bajazet

Non ascolto più nulla

Nie będę tego dłużej słuchał.

Andronica

Usłysz chociaż, czego chce Asteria.

Bajazet

To moja córka.

Nie odchodź, Asterio, tu chodzi o ciebie.

Andronico

(Nieba! Jeśli się zgodzi, jestem zgubiony.)

Asteria

O mnie? (O jakże zmieszał się zdrajca!)

Bajazet

Nasz wróg (mówiąc to słowo
spalam się ze wstydu, płonę z oburzenia),
przysłał tu Andronica,
by prosić o twą rękę;
w zamian oferuje mi wolność i pokój.
Łajdak wie jednak, że drzę o to,
by nie zawdzięczać mu choćby i życia.

Andronico

(Bogowie, co powie Asteria?)

Bajazet

Córko, nic nie mówisz? Myślałem,
że ujrę cię pełną pogardy, gniewu
i nienawiści do Tamerlana równie silnych,
jak jego miłość do ciebie.
Ty zaś wahasz się.

Asteria

(Daj mi się choć zemścić na tym niewdzięczniku.)
Panie, teraz, gdy Tamerlano zwrócił
Andronicowi koronę, ten w swojej pysze
odmienił serce i uczucia.
Wiesz co przyobiecał mu jego wielki przyjaciel?
Jeśli przystanę na małżeństwo, odda mu Irene.
Ambicja i nowa miłość każą mu
działać – już nie na naszą, ale własną korzyść.

Bajazet

Czy to prawda?

Andronico

Okrutna! Nie mogę milczeć.
Asterio, twój kochanek
nie zasługuje na tak niesłuszne wyrzuty.
Wiedz, że prosząc o twą rękę dla Tamerlana,
najbardziej obawiałem się zgody.

Bajzet

Księżę, Asteria jest mą córką,
odpowiem więc za nią.
Powiedz mu, że pragnąłbym, by była
jeszcze piękniejsza, aby go dręczyć tym mocniej,
że gardzę nim i na nic się nie zgadzam.

Andronico

Panie, odmowa ta może kosztować cię głowę.

Bajzet

Dość powiedziałem: idź już.
Przekaż odpowiedź
mojemu wrogowi, a oto ona:
Asteria mu odmawia, ja daję swą głowę.

Scena 9**Andronico**

Asteria non parlate?
Milczysz Asterio?

Asteria

Co mam powiedzieć? Wyznaję: kochałam cię,
ale nie powiedziałabym tego, gdybym cię teraz
nie znenawidziła.

Andronico

Nienawidzisz mnie? Księżniczko...

Asteria

Jeśli mam znieść zdradę kochanka,
powiedz, o miłości, jak zapomnieć o tobie.

(aria)

Amare un' alma ingrata
Kochając niewdzięczną duszę,
znosić trzeba okrutny ból,
który nie daje sercu zaznać spokoju.

Ból ten wrywa
z serca rozpaczliwe skargi,
ale perfidny zdrajca
nie słyszy ich nawet.

Scena 10**Andronico**

Udir non voglio a favellar d'Irene
Nie chcę słyszeć ani słowa o Irene.

Idaspe

O księżę, Tamerlano

oddał ci ją i nakazał,
byś przywitał ją zamiast niego.
Oto ona. Co postanawiasz?

Scena 11

Irene

Così la sposa il Tamerlan accoglie?
Więc tak się tu wita narzeczoną Tamerlana?
Dziedziczkę wielkiego imperium,
która przyobiecana jest Tatarowi?
Nadchodzę do pałacu,
a zamiast Tamerlana spotykam kogoś innego?

Idaspe

Oto grecki ksiązę,
władca za chwilę też się tu pojawi.

Andronico

Wielka łaskawa pani,
przybywam tu przysłany przez Tamerlana,
by powitać cię w jego imieniu.

Irene

Lecz gdzie jest mój narzeczony?

Andronico

Wytłumacz jej, Idaspe;
wiesz, że ja nie mogę.

Idaspe

Tamerlano inną żywi miłość w swej piersi.
Pragnie, by na tronie zasiadła córka
jego osmańskiego wroga, ale Irene
nie złąknie się może takiej rywalki.
Lecz gdyby tak się stało, o królowo, mój pan
zdaje mi się równie godnym mężem dla ciebie.

Irene

Nie trudź się nawet. Od razu powiem,
że nie chcę innego, prócz Tamerlana.
Przyjaciele, chodźmy; nie będę mogła
żyć bezpiecznie ze zdrajcą pod dachem.

Idaspe

Panie, jeśli pozwolisz Irene
odejść w ten sposób, Asteria jest już stracona.

Andronico

Posłuchaj pani, twoje oblicze
nieznane jest jeszcze władcy: nie trzeba,
byś swój majestat narażała na nowe zniewagi.
Udawaj żeś jest towarzyszką

lub posłanką nieszczęsnej Irene;
uciekać się do próśb i gróźb: by cię poznał
nadejdzie później właściwa pora.

Irene

Niech i tak będzie: oto sposób,
bym ocaliła swój honor,
nie rezygnując z mych praw.
Chodźmy więc, w twej lojalności
dziedziczka Trebizbondu wiarę pokłada.

(aria)

Qual guerriero in campo armato

Jak zbrojny żołnierz,
pełen sił i odwagi,
w mym kochającym sercu
gniew toczy bitwę z miłością.

Strach przed niepewnym rozstrzygnięciem,
ból i niebezpieczeństwo
mylą i tumaniają mą duszę.

AKT II

Andronico

È bella Irene, è ver, ed un impero

Irene jest piękna, to prawda, a cesarstwo
jeszcze jej blasku przydaje.
Lecz żyć bez Asterii – o Nieba! –
burzy się serce moje!
Nie mogę odpocząć, ni znaleźć spokoju,
Cokolwiek ujrzę,
cokolwiek usłyszę
przeszkadza mi i niepokoi,
budząc w piersi żal i gniew.

Scena 1

Tamerlano

Amico, tengo un testimone fedele

Przyjacielu, znam już wierną relację
z twej pomyślnej rozmowy z Bajazetem.
Dzięki twojej pomocy Asteria,
dotąd tak mi wroga, uległa namowom.

Andronico

Jak to mój panie?
Poznałeś już wolę Asterii?

Tamerlano

Jej powiernica Zaida wyjawiała mi ją.

Andronico

Czy zatem jesteś zdecydowany
dziś ofiarować swą rękę
córcie nieprzejednanego ojca?

Tamerlano

Och, Bajazet zmieni zdanie,
gdy zobaczy Asterię na tronie.

Andronico

Czy po tym wielkim zwycięstwie
już się z nią spotkałeś?

Tamerlano

Może się pojawić w każdej chwili
w mym królewskim namiocie.

Andronico

(Jeszcze to?)
Czy jej ojciec już wie?

Tamerlano

Po co tyle pytań?
Księżę, ciesz się raczej,
bo twój własny ślub coraz bliżej.
Irene, którą powitałeś, jest twą narzeczoną.
Idę wydać polecenia co do ceremonii – dziś jeszcze
dla ciebie i dla mnie weselne pochodnie zapłoną.

Scena 2**Idaspe**

Sarete ora ostinato
Czy nadal będziesz uparcie trwał
w swej miłości do Asterii?

Andronico

Bardziej jeszcze niż wcześniej.

Idaspe

Po czymś takim? Co zamierzasz?

Andronico

Napomnieć niewdzięczną,
wyrzec się jej rywalki Irene i tronu
oraz, by dopełnić mej zemsty,
poświęcić bez wyjątku
moją fortunę i życie.

Idaspe

Przedsięwzięcie godne zrozpaczonej duszy!

Andronico

Oto Asteria. Idź natychmiast
ostrzec Bajazeta,
który nie zna może jeszcze
planów swej córki.

Idaspe

Idę posłusznie, ale pamiętaj dobrze,
że szaleństwem jest wyrzec się siebie dla miłości.

(aria)

Anch' il mar par che sommerga
Wydaje się, że morze już pochłania
tę miotaną przez sztormy
łódź, którą widzisz.

Lecz później patrzysz, jak wynurza się
i przysiągłbyś, że gwiazd dosięga.

Scena 3**Asteria**

Gloria, sdegno, ed amore
Chwało, gniewie, miłości –
– sędziowie mojego serca –
przez jedną chwilę pozwólcie
udawać mi niewierną; niech zbiorę
przynajmniej owoc mej słusznej zemsty.

Andronico

Asterio, czy coś cię martwi?
Cóż to? Lękasz się może
przy mnie wstąpić na tron,
który tak chętnie przyjąłeś?

Asteria

Ostrożnie, Andronico, ostrożnie.
Nie wiodą mną ani ambicja, ani umiłowanie tronu.
Wyjaśnię ci... (Asterio, czemu tak błędzisz?)
Powtórzę raz jeszcze, że ty sam
mnie do tego pchnąłeś,
a skoro nie masz serca i siły,
by stanąć przeciw memu wrogowi,
nic mi już nie wzbrania
przestać go nienawidzić.

Andronico

Jakkolwiek by nie było,
z całych sił będę protestował
przeciw tym zaślubinom;
Wykrzyczę, że jestem wrogiem Tamerlana,
wyrzeknę się cesarstwa,
zginę w końcu, jeśli będzie trzeba.

Asteria

Już nie ma czasu. Tamerlano mnie wzywa.

(aria)

Stringi le mie catene

Zakuwasz mnie w łańcuchy
i jeszcze oskarżasz,
wynajdujesz dla mnie udręki
i potem mi grozisz,
wierz mi, żeś szalony
i pojąć cię nie sposób.

Scena 4**Andronico**

Ah disperato Andronico, che pensi?

Nieszczęsny Andronico, o czym myślisz?
Straciłeś Asterię, a stracisz i życie.
Pójdę do Bajazeta. W jego dumnym gniewie
ostatnią moję pokładać nadzieję;
Ale jeśli niczego swym oburzeniem nie wskóra,
na nic już liczyć nie mogę: znikąd przyjaznej gwiazdy,
która uchroniłaby mnie przed nawałnicą.

(aria)

La sorte mia spietata

Mój bezlitosny los
nic już mi zrobić nie może:
oskarża mnie i potępia
moja piękna tyranka,
nazywając zdrajcą;
jakaż nieludzka surowość,
jakże nieznośny ból.

Niewdzięczna odrzuca
to serce, które mi skradła,
pozostaję wierny
i to jest mą zbrodnią,
to stało się mym błędem,
wszelkie okrucieństwo zbroi się, by mnie gnębić.

Scena 5**Idaspe**

Signor, Vergine illustre

Panie, szlachetna ta dama
w imieniu Irene prosi o audiencję.

Tamerlano

Niech przyjdzie, przysłała ją tu
Irene, by zbadać nasze zamiary;
niechaj z oblicza Asterii wyczyta,
komu jest tron przeznaczony i dlaczego.

Irene

(Niewolnica siedzi, a królowa stać musi?)
Panie, dziedziczka Trebizonu prosi cię...

Tamerlano

Ani słowa; wiem,
czego chce Irene. Pozwól mówić Asterii,
z jej oczu, z jej ust, dowiedz się,
czego ma spodziewać się wielka dziedziczka.

Irene

(Szalona liczy na wierność zdrajcy.)

Asteria

Największemu z monarchów
Asteria poddała swą wolę i pokornie
oddaje rękę zdobywcy świata.

Tamerlano

Piękna, prosisz o to, czego i moja miłość pragnie.
Wkrótce udamy się do sali tronowej,
obietuję ci to: na znak przysięgi przyjmij mą rękę.

Irene

Nie rób tego, o Tamerlanie, bo ręka ta
przyobiecana jest już Irene.

Tamerlano

Co za niesłychana śmiałość!

Irene

Czy się nie wstydzisz
zdradzać królowej,
by rękę swą oddać niewolnicy?
Niewolnicy, która ma tron objąć,
choć nikt nie wie, co skrywa w swym sercu?

Tamerlano

Pani, dość twych wyrzutów: szanuję
twa płć, urodę i bardziej jeszcze imię Irene.
Jestem winny, wiem, ale niech przemówi za mną,
że przyznaję Irene tron nie mniej
niż mój wspaniały; niech uspokoi się i panuje.

Irene

Jeśli nie otrzyma ręki
Tamerlana, odejdzie, darów nie przyjmując.

Tamerlano

Bym ją poślubił, musiałby najpierw
zohydzić mi Asterię.

(aria)

Cruda sorte, avverso fato

Okrutny los, wrogie przeznaczenie –
– jestem zdrajcą, jestem nikczemnikiem,
lecz jeśli oczy Asterii winić
trzeba za mój występki,
Irene musi powściągnąć swój gniew.

Jej złość niech ukoi myśl,
że daję jej męża i tron,
co równy jest mojemu.

Scena 6

Asteria

Senti chiunque tu sia

Posłuchaj, kimkolwiek jesteś, ty,
która tak wiele mówiłaś w imieniu Irene.

Irene

Czy chcesz może
nowe jeszcze zniewagi dodać
do tej, że cudzego męża uwiodłaś?

Asteria

Poznaj najpierw lepiej serce Asterii
i wiedz, że to nie pragnienie władzy,
ani czulej miłości, na tron ją wzywają;
na dowód tych słów oto moja ręka.
Asteria sama będzie potrafiła zbrzydnąć Tatarowi.

(aria)

La cervetta timidetta

Spłoszona łania
biegnąc przez strumienie,
wzgórza i góry,
znajduje w końcu ukochanego
i pieszcząc go, znajduje ukojenie.

Niech i Irene szuka swego ukochanego;
jej niewdzięcznego,
umiłowanego, narzeczonego
me serce skraść nie pragnie.

Scena 7

Irene

Gran core espone Asteria

Asteria wiele mi zdradziła.
Idaspe, polegamy na twojej wierności.

Idaspe

W ten sposób służę memu władcy i Irene zarazem.

Irene

Nie spuszczaaj z oczu
niewolnicy, bo gotowa jest na wszystko.

Idaspe

Ukradkiem podążę jej śladem.

Irene

Szczęśliwa będę, jeśli tron,
którego rozum i piękno nie zdołały mi dać,
choć z wdzięczności zwrócony mi będzie.

(aria)

Sposa son disprezzata

Wzgardził mną jako żonę,
zakpił z mej stałości;
nieba, cóż uczyniłam?
Ale wciąż jest mym sercem,
mym mężem, mą miłością,
mą nadzieją.

Kocham go – on mnie zdradza,
żywię nadzieję – on tylko okrucieństwo,
mam umrzeć porzucona?
O Boże, brak mi odwagi
i niezłomności.

Scena 8**Bajazet**

Dov' è mia figlia, Andronico?

Andronico, gdzie jest ma córka?

Andronico

Widziałem, jak wchodziła do namiotu Tatara.
Czy to z zemsty, czy z ambicji, wstępuje na tron.

Bajazet

A ty, tchórzliwy kochanku? Jako wróg
potrafiłeś ją skłonić, by porzuciła mój tron,
który jej był należny, a nie mogłeś
zagrozić jej drogi do tego zupełnie obcego?

Andronico

Mówiłem, krzychałem, ale ona, co już ojca nie słucha, nie usłucha
wzgardzonego kochanka.

Bajazet

Chodźmy, o niesprawiedliwości! Co za rozpacz.
Nie mam już córki, nie mam już tronu;
Nie jestem już ojcem, nie jestem już Bajazetem.

(aria)

Dov' è la figlia?

Gdzie moja córka?

Gdzie mój tron?

Nie jestem już ojcem,
nie jestem królem,
okrutny los nie ma już takich ciosów,
ani przewrotne niebo błyskawic,
które strasznymi by mi się zdały.

Wrogie przeznaczenie samo widzi,
że już bardziej unieszczęśliwić
mnie nie może, bo jeśli teraz
śmierć mi ześle, surowym się nie wyda.

Scena 9**Tamerlano**

Asteria, siamo al soglio

Asterio, oto me królewskie podwoje.
Czy mój tron lub łoże są tak ohydne,
jak opisywał je Bajazet? Co powiesz?

Asteria

Skądże (to moja zemsta słodszy mi je czyni).
O wszelkiej złości już zapomniałam;
Panie, prawem dla mnie jest twoja przyjemność.

Tamerlano

Do tronu więc, o piękna.

Asteria

Do tronu, tak (ale by zgładzić potwora).

Bajazet

Gdzie moja córka?

Tamerlano

Już nie twoja córka, ale moja żona.

Bajazet

Twoja żona? Nieprawda.
Krew Ottomanów
nie zmiesza się z krwią pastucha.

Tamerlano

Mów, Asterio, może twoje słowa sprawią,
że unizy się ten butny pyszałek.

Asteria

Tak ojcze, wstępuję na tron, znieś to w spokoju.
(Resztę zachowam w sercu, skoro milczeć muszę.)

Bajazet

Czyż mogę to widzieć i znosić spokojnie?
Córko występna i niegodna!

Tamerlano

Ucisz się!
Męczą mnie twe gniewne ataki;
Gdyby nie piękne Asterii lico, nic nie powstrzymałoby mej karzącej
ręki.

Bajazet

O szyderczy losie!

Tamerlano

Spójrz swym nieustraszonym spojrzeniem
i zobacz, Bajazecie, kim stała się twa córka
na przekór twojej przeklętej dumie.

Scena 10**Bajazet**

Odi perfida, e tu fiero nemico
Posłuchaj wyrodna, a ty, mój wrogu śmiertelny,
pozwól mi mówić, a obiecuję,
że to ostatni dzień, kiedy słuchać mnie musicie.
Asterio, córki w tobie
już nie poznaję; powiedz, czy jesteś tą,
która poprzysięgła nienawidzić Tamerlana?
Ty, siostrą Ortubula?
Ty, córką Bajazeta?
Ty, z krwi Ottomanów? Kłamałaś podła!
Więc to twój gniew miał na celu, oto czego
od początku pragnęło twe serce! Lecz czemuś
nie wyprosiła wcześniej u kochanka
śmierci dla swojego ojca,
by jako królowa mieć już jakąś zasługę?
Oto moja pierś, oto moje serce, po co zwlekać?
Jeszcze ta ostatnia została ci zbrodnia
pośród wszystkich, które popełniłaś.
Ale nie myśl, że gdy będę martwy,
spokoju zaznasz na tym tronie.
Będę prześladował cię w snach jako błędny cień; wstyd będzie ci
przypominał o zdradzonym ojcu;
przeciw tobie zbudzę nieszczęsne duchy
twojej matki i brata twego,
którzy być może spokój swój znaleźli
w niezachwianej mojej i twojej nienawiści.
Nieludzka córko, zrozpaczony ojciec
żąda śmierci od ciebie i grozi ci;
czy nie przejmuje cię litość lub strach?
Gdzie indziej o śmierć zebrać muszę.

Asteria

Ojcze, przestań.

Tamerlano

Czy tak słaba jest Asteria,
by lękać się krzyków bezsilnych?
Głupcze, wracaj w swe kajdany!
Serce, które przedkłada niegodne uczucia nad królestwo, nie
zasługuje, by oglądać blask jego.

Bajazet

Chodźmy.

Asteria

Tamerlano, nie odchodź.
Ojcze, Andronico i ty, przyjaciółko Irene –
– w waszych oczach winna jestem ambicji,
znieważenia mej krwi i zdrady.
Teraz, byście wszyscy pojęli, z jakim zamiarem
wstąpiłam na tron i z jakim zstępuję z niego,
spójrzcie na Asterię, a spośród wszystkich ty
Tamerlanie przypatrz się najuważniej i zobacz:
tak miało wyglądać pierwsze objęcie,
(*Pokazuje sztylet.*)
jakim przywitałabym cię w małżeńskim łożu.
Leży już bezużyteczny u stóp tronu,
ale wciąż możesz w nim rozważać
światłość mej zemsty i swój własny gniew.

Irene

Dzielna kobieta!

Bajazet

Szlachetna córko!

Andronico

O niezłomne serce.

Tamerlano

Gniew, ale monarchy niesłusznie
znieważonego i wzgardzonego kochanka.

Niech tysiąc zbrojnych mężów
strzeże Asterii i Bajazeta.
Spadnie na ich głowy
moja zbyt słuszna zemsta,
setki śmiercią zapłacą
za zdradę ojca i córki.

Andronico

Los to zbyt okrutny, czuję, że umieram.

(kwartet)

Irene

Si crudel, quest' è l'amore

Tak okrutny, oto miłość
występnego serca tyrana.

Bajazet

Potworze bez czci,
bez litości i bez wiary.

Asteria

Ojciec ma zginąć, o Boże, czemu?
Co za barbarzyński wyrok.

Tamerlano

Nie zasługuje na łaskę.

Irene

Ileż pychy.

Bajazet

Ileż dumy.

Tamerlano

Śmierci żądam.

Bajazet

Śmierci pragnę.

Asteria

Nieba pomóżcie, Boże, litości!

Irene, Bajazet i Tamerlano

Nie wie/wiem, co to litość.

Asteria

To zbyt wielkie okrucieństwo.

AKT III

Scena 1

Bajazet

Figlia, siam rei

Córko, jesteśmy winni:
ja, bo kpiłem z jego gniewu,
ty, bo wzgardziłaś jego miłością;
nasz wróg będzie chciał zemścić się
na jednym z nas, a obłąskawić drugie.

Asteria

Jedyną moją winą jest,
że zawiodłam i się nie pomściłam.

Bajazet

Posłuchaj, ale by tego dokonać,
musisz całą swą odwagę wyteńczyć.
Patrz, oto trucizna, jedyna rzecz,
co mi się z mych skarbów nieprzebranych ostała.
Dam ci jej nieco, byś użyła jej bez lęku:
dzielę z tobą me serce niewzruszone.
Córko, gdy tylko Tamerlan obelgę
spróbuje rzucić na ciebie – wypij ją i umrzyj.
Ja zaś na pierwszy znak złowieszczy
przed tobą ducha wyzionę, lub pójdę twym śladem.

Asteria

Ojczy, kłaniam się twojej szlachetnej woli.

Scena 3

Tamerlano

Andronico, il mio amore

Andronico, moja miłość
nową czerpie siłę z pogardy Asterii.
Pełen gniewu, poniżony,
powinienem ją znienawidzić; z równą surowością
winienem ją ukarać, z jaką ona miotła zniewagi.
Jednak jej czarująca twarz koi
i łagodzi mą złość na Bajazeta.

Asteria

(Niefortunnie początki.)

Tamerlano

Ja sam przyszedłem tu,
by w mej obecności Asteria mogła
usłyszeć od ciebie, Andronico, o swoich triumfach.
Powiedz jej, że tron mój wciąż czeka na nią.
Nie ma żadnej przeszkody,
by znów nań wstąpiła,
poza tą jedną,
którą stworzyła sama.
Jeśli się uspokoi, wybaczę jej.

Asteria

(Co za zuchwałość!)

Andronico

Asterio.

Asteria

Milcz łotrze!

Andronico

Nie potępiaj mnie, nim mnie nie wysłuchasz.
Już czas, bym przemówił do ciebie jako kochanek.

Tamerlano

Cóż on opowiada?

Asteria

(O czym chce mówić?)

Andronico

Prosiłem i błagałem cię,

byś przyjęła rękę Tamerlana i jego miłość,

ale prośba ta jak zadra tkwi w moim sumieniu.

Ukarałaś mnie za nią fatalną swą zgodą

i nie oszczędziłaś ciosu tak wielkiego.

Teraz, gdy nienawiść do mnie żywisz, wyznaję,

że jestem rywalem Tamerlana i kocham cię.

Tamerlano

Co na to odpowie Asteria?

Asteria

Odwzajemnia tę miłość jakże nieszczęśliwą.

Że cię nienawidzę – wiesz, że jego miłuję – już się dowiedziałeś.

Tamerlano

Niewierna! Ta miłość dokona tego,

czego gniew mój daremnie dotąd żądał.

Asteria

Mam kochanka, który stanie w mej obronie.

Tamerlano

Jeszcze zobaczymy!

Scena 4

Tamerlano

Con un sol colpo

Jednym ciosem

chcę ukarać

rywala, niewdzięcznicę i pyszałka.

Bajazeta i Asterię niech

przyprowadzą do mego stołu;

Niech przyjdzie i Andronico

zobaczyć Asterię w jej hańbie!

Jeśli mu się taką spodoba, może ją kochać dalej.

(aria)

Barbaro traditor

Zdrajco bez serca,

bez miłości i czci,

łękaj się mego gniewu,

ukochanej chcesz mnie pozbawić?

Nie licz na zwycięstwo,

bo stanę się, jak ty,
bezlitosnym tyranem.

Nienawiść, furia i zółć
dla ciebie jednego kipią w mej piersi:
zapłata ci będą za twoje oszustwo.

Scena 5 i 6

Andronico

Asteria, all' or, ch'andaste

Asterio, gdy wstępowałaś do pałacu
jako królowa, czułem twą złość; teraz zaś,
gdy jako winną cię tam prowadzą, jesteś spokojna?

Asteria

Nie już nie mów. Przyznaję,
że wierność twa niczym niezmacona była:
jakże bolesna jest dla mnie ta prawda.
W chwili, gdy ją pojęłam, opuścić cię muszę;
oto ostatnia chwila,
gdy cię mogę oglądać najdroższy.

Andronico

Lecz jak to? Zatem...

Asteria

Księżę, mój ojciec wzywa
mnie do siebie. Żegnaj. Wiedz tylko,
że w moich chwilach ostatnich żałować będę jedynie, że opuszczam
ojca i kochanka.

(aria)

Qual furore, qual affanno

Co za szaleństwo, co za cierpienie,
porzucić na zawsze, o Boże,
mego kochanka i ojca!

Nad brzegami Acheronu
przed innymi duchami wstyd mnie palić będzie.

Scena 7

Idaspe

Ma così perderete Asteria e il Trono

Księżę, czyś myślał o tym, że szalona ta miłość
dwóch królestw cię pozbawi?

Andronico

Nieważne. Wolę jako
przestępca być z Asterią,
niż panować bez niej.

Idaspe

Ale wówczas stracisz i tron, i Asterię.
Ach, porzucić tę miłość tak dla ciebie zgubną.

Andronico

Nigdy tego nie zrobię, Idaspe.
Wciąż nie pojmujesz, jak piękna jest Asteria.

(aria)**Idaspe**

D'ira e furor armato
W gniew i furię zbrojną
widziałem twą odwagę,
gdy w bitwie zwyciężała.

Teraz, z woli wrogiego losu,
ślicznej twarzy twe serce
dało się pokonać.

Scena 8**Andronico**

Lascierò di regnare
Wyrzeknę się panowania,
skoro nie mogę kochać.
Dusza w swej stałości
dosyć jest szczęśliwa.
Tylko ten króluje,
kto serce Asterii posiada
i poza nią żadnego skarbu nie widzi.

(aria)

Spesso tra vaghe rose
Często wśród pięknych róż,
na miłej zielonej łące,
okrutny wąż się czai –
– na próżno przechodzień
stara się uciec przed nim.

Podobnie i ja uciec nie mogę
przed miłością i litością,
przed gniewem i okrucieństwem,
a jednak z radością
porzucę zaszczyty i tron,
najdroższa, by móc cię kochać.

Scena 9**Tamerlano**

Eccoti Bajazette
Oto Bajazecie,
z ciasnej celi,
do której stracił cię mój gniew,

trafiłeś na to wspaniałe przyjęcie.
Bardziej życzliwy niż sądziłeś, jest Tamerlano.

Bajazet

Podejrzana mi się zdaje
ta życzliwość mego wroga.

Tamerlano

Przejrzałeś mnie. Właśnie zdecydowałem,
w jaki sposób ponizyc cię mogę.

Bajazet

Nie, nie ma takiego ciosu,
który może ponizyc serce Bajazeta.

Tamerlano

Tego nie zniesiesz.

Bajazet

Cóż to? Spiesz się. Śmiało czekam na niego.

Tamerlano

Zaraz się dowiesz. Niech Asteria przyjdzie
i dowie się od urażonego zwycięzcy, co ją czeka.

Scena 10

Asteria

Eccomi, che si chiede?
Oto jestem; czego żadasz?

Tamerlano

Zbliż się, o wyniosła, i spójrz
na świetne to miejsce, które utraciłaś.
Przynieście jej puchar: niech jako zwykła sługa
zegnje kolana przed swym panem
jedyna dziedziczka dumy Ottomanów.

Andronico

Tyran!

Bajazet

Nikczemnik!

Asteria

Pohamujcie się!
(Bogowie, którzy natchnęliście mnie
do tego czynu, pomóżcie.) Jestem gotowa,
by wypełnić rozkaz

Bajazet

(O czym myśli Asteria?)

Andronico
(Co planuje?)

Asteria
Pij, dumny, pij,
ten kielich, który Asteria ci podaje, niech ugasi
twe niewyczerpane władzy pragnienie.

Tamerlano
Spójrz na swoją córkę, Bajazecie!
Przypatrz się, Andronico, swojej ukochanej!
Oto jej dar, wznoszę więc ten puchar,
pijąc za jej kochanka i ojca.

Scena 11

Irene
Tamerlan ferma il sorso
Nie pij Tamerlanie!

Tamerlano
Znów ta nieznośna kobieta?
Kto ci pozwolił na taką zuchwałość?

Irene
Irene!
Wiedz, że w tym kielichu,
czeka śmierć na ciebie. Wiedz, że niebaczną
Asteria wlała tam płyn,
który z pewnością jest trucizną.
Wiedz, że to Irene mówi do ciebie.

Tamerlano
Tyś jest Irene? (*do Asterii.*) Tyś tak śmiała?

Bajazet
Niestety, moja córka straciła
sposobność zemsty i wszelkiej obrony.

Tamerlano
Siadaj, Irene. A ty, nikczemna,
którą jej bladość oskarża, co powiesz?

Asteria
Pij, Tamerlanie. Bezzasadne podejrzenia
nie powinny zamykać królewskich ust.

Tamerlano
Nie ufam ci – jesteś zrozpaczona. Twój ojciec
lub kochanek musi mnie upewnić: niech jeden lub drugi
skosztuje płynu, wówczas i ja się napiję.

Asteria

Okrutny to wyrok! Co ma począć Asteria?
Kto ma pić pierwszy?
Bajazet? Ale jestem jego córką.
Andronico? On jest mym kochankiem.
Ojcze, oto jest śmierć, którą mi ofiarowałeś,
bym bronić się mogła; przyjmuję ją z radością
i zwracam się do mego nieustraszonego wroga:
potworze, tak, to trucizna,
a ponieważ śmierć swą zawdzięczam
własnym przewinom, wbrew tobie ją piję.
(*Andronico wytrąca zatruty napój z ręki Asterii.*)

Andronico

Szalona, co robisz?

Bajazet

Nierozważny kochanku!

Asteria

Ach, głupcze, coś uczynił?
Zabrałeś mi śmierć i na pastwę tyrana wydałeś.
(*Odchodzi rozwścieczona.*)

Tamerlano

Idźcie za nią, żołnierze. Weźcie
ją w niewolę. Podła kobieto, dwukrotnie
winna ohydnej zdrady, od czego zacząć
ma się twa kara? Śmierci? To niewiele.
Wynajdę nowe upokorzenie – i niech Bajazet
będzie jego świadkiem. Razem z Asterią
zaprowadźcie pyszałka do seraju niewolników
i w jego obecności oddajcie córkę
służalczemu motłochowi na uciechę.

Bajazet

Czyż ścierpicie to o Bogowie?
Wam ją powierzam, bo już tylko jedna,
śmiertelna, jest dla mnie droga ucieczki przed nim.

(aria)

Verrò crudel spietato
Przyjdę, nieludzki barbarzyńco,
Przyjdę, toczyć z tobą wojnę
i z tysiącem Furii u boku
wyszarpać ci serce z piersi.

Scena 12**Irene**

Signor, fra tante cure
Panie, pośród tego zamętu,
co stanie się z Irene?

Tamerlano

Irene zostanie mą żoną.
W końcu Tamerlano dotrzyma słowa
i skoro zbrzydła mu Asteria, wraca do Irene.

Irene

Puszczę w niepamięć minione zniewagi,
szczęśliwy los dość mnie czyni śmiałą,
by ofiarować ci, panie, i tron, i życie.

(aria)

Son tortorella

Jestem gołębicą
na zielonym wybrzeżu,
która spragniona,
płomiennego zapachu
w przejrzystej fali
ugasić nie może.

Los tak piękny
miłość mi dała,
że w sercu
całego szczęścia
pomieścić nie mogę.

Scena 13**Idaspe**

Signore, Bajazette

Panie, Bajazet
wypił truciznę
i walczy ze śmiercią.

Tamerlano

Bajazet?

Andronico

Co z Asterią?

Idaspe

Asteria przygląda się temu cała we łzach.

Tamerlano

Żal mi go, choć nazbyt zuchwałym był wrogiem.
Andronico, w obliczu nowych zwycięstw
zwracam ci mą przyjaźń.

Andronico

Lecz jeśli odmówisz mi Asterii...

Tamerlano

To już zbyt wiele.

Irene

Ach nie panie, niech ofiara ojca cię poruszy.

Andronico

Niech zwycięstwa moje gniew twój ugaszą.

Irene

Przebacz Andronicowi: to jego planowi jedynie
zawdzięczasz swe ocalenie i mój tron.

Tamerlano

Na próżno prosicie. Asteria
po dwakroć jest winna: swej nienawiści
i tego, że następczynią jest Bajazeta,
skoro Bajazet nie żyje

Scena 14**Asteria**

E' morto sì, Tiranno, io stessa il vidi
Tak tyranie, nie żyje, sama widziałam:
nie żyje. Lecz wraz z nim nie umarła
nienawiść, którą winna
jest wrogowi krew Ottomanów. Jestem jego
dziedziczką. Wymownym spojrzeniem
sam to potwierdził; a tę część, co pozostała
z jego wielkiego serca we mnie, umiem zachować.
Jestem ostatnią ostoją
gniewu jego: zgromadź
przeciwko mnie całą twą złość,
jak ja gromadzę sama, przeciw tobie,
całą mego rodu pogardę i nienawiść.
Spójrz, oto ta, która dwa razy
śmierć chciała ci zadać – winna jestem,
bo zawiodłam dwukrotnie.
Jeśli nie dość mych zbrodni,
bym na śmierć zasłużyła, zwróć mi
przynajmniej narzędzie mej zemsty.
Oddaj mi je, okrutny,
i do ojca odeślij,
by duch mój mógł jego złość ukoić.

(aria)

Svena, uccidi, abbatti, atterra
Zgładź mnie, zabij, bij, powal.
Plagi, śmierć, rzeź i wojnę
do końca dni napotykać tylko będę.

Ty, ojcze, we mnie miej oparcie,
za twym wspaniałomyślnym cieniem
już za chwilę podążę.

Scena ostatnia

Andronico (*Do sługi.*)

Deh tu cauto la siegui, e la difendi

Pójdź za nią ostrożnie i pilnuj jej.

Irene

Panie, nad nieszczęśliwą
niech zlituje się two wielkie serce.

Andronico

Okaż miłosierdzie.

Tamerlano

Przekonaliście mnie, przyjaciele, a bardziej
od was jeszcze – jej ból nieskończony. Gniew mój
ostudziła już śmierć Bajazeta. Niech nie mówią,
że z nienawiści do wroga toczę wojnę
nawet z duchem jego i córką bezbronną.
Chcę pokoju z Asterią,
chcę go też z Irene, a skoro tak wielkie
pożary ugasiła stałość Irene,
wierny kochanku – tobie powierzam Asterię.
Z mych rąk otrzymujesz tron i ukochaną;
niepomni nienawiści, przyjaźnią połączeni,
zaczniemy już dzisiaj rządzić szczęśliwi.

Wszyscy

Coronata di Gigli e di rose

Niechaj zwieńczony liliami i różami
powróci, wraz z miłością, pokój,
a wśród tysiąca iskier miłosnych
zgaśnie pochodnia nienawiści.

przełożył Krzysztof Dix